

DATA	WYDARZENIE	POSTACI
966	Chrzest Polski	Mieszko I
972	Bitwa pod Cedynią	
1000	Zjazd w Gnieźnie	Bolesław Chrobry
1025	Pierwsza koronacja królewska	
1112-1113	Powstanie kroniki Galla Anonima	Bolesław III Krzywousty
1138	Początek rozbicia dzielnicowego.	
1226	Sprowadzenie do Polski Krzyżaków	Konrad Mazowiecki
1241	Najazd Tatarów na ziemie polskie	Henryk Pobożny
1309	Utrata Gdańska na rzecz Krzyżaków	Władysław Łokietek
1364	Założenie pierwszego uniwersytetu – Akademii Krakowskiej	Kazimierz Wielki
1370	Wymarcie dynastii Piastów (linii królewskiej)	
1374	Pierwszy przywilej generalny w Koszycach	Ludwik Węgierski
1385	Unia polsko – litewska w Krewie	Jadwiga / Władysław Jagiełło
1410	Bitwa pod Grunwaldem	Władysław Jagiełło
1454-1466	Wojna trzynastoletnia z Krzyżakami	Kazimierz Jagiellończyk
1505	Konstytucja „Nihil novi”	Aleksander Jagiellończyk
1525	Hołd Pruski. Likwidacja Zakonu Krzyżackiego w Prusach	Zygmunt I Stary
1569	Unia lubelska.	Zygmunt II August
1572	Wymarcie dynastii Jagiellonów	
1573	Konfederacja warszawska.	
1605	Bitwa pod Kircholmem – pokonanie Szwedów	Jan Karol Chodkiewicz
1610	Bitwa pod Kłuszynem – pokonanie Rosjan	Stanisław Żółkiewski
1620	Bitwa pod Cecorą – klęska armii polskiej w walce z Turkami	Stanisław Żółkiewski
1621	Bitwa pod Chocimiem – zwycięstwo nad Turkami	Jan Karol Chodkiewicz
1627	Bitwa pod Oliwą – pokonanie floty szwedzkiej	Arent Dickman
1648	Powstanie kozackie Chmielnickiego na Ukrainie.	Bohdan Chmielnicki
1655-1660	Potop szwedzki.	Jan II Kazimierz/ Stefan Czarniecki
1673	Bitwa pod Chocimiem – pokonanie Turków	Jan Sobieski
1683	Bitwy pod Wiedniem i Parkanami – pokonanie Turków	Jan III Sobieski
1700-1721	Wojna Północna	August II Mocny
1772	I Rozbiór polski	Stanisław August Poniatowski
1773	Powołanie Komisji Edukacji Narodowej	
1788-1792	Sejm Wielki	
1791	Uchwalenie konstytucji 3 maja	
1792	Konfederacja targowicka. Zdrada magnatów.	
1793	II Rozbiór Polski	
1794	Powstanie kościuszkowskie	Tadeusz Kościuszko
1795	III Rozbiór Polski	Stanisław August Poniatowski
1797	Legiony Polskie we Włoszech	Jan Henryk Dąbrowski
1807-1815	Księstwo Warszawskie	Napoleon Bonaparte
1830	Powstanie styczniowe	
1846	Powstanie krakowskie	
1863	Powstanie styczniowe	
1914-1918	I wojna światowa	
1918	Odzyskanie niepodległości przez Polskę	Józef Piłsudski
1920	Bitwa warszawska. „Cud nad Wisłą”	
1939-1945	II wojna światowa	
1956	Wydarzenia poznańskie	Edward Ochab
1968	Wydarzenia marcowe	Władysław Gomułka
1970	Wydarzenia grudniowe	
1976	Wydarzenia czerwcowe	Edward Gierek
1980	Strajki na wybrzeżu. Powstanie NSZZ „Solidarność”	Lech Wałęsa / Wojciech Jaruzelski
1981-1983	Stan wojenny	
1989	Obrady okrągłego stołu. Pierwsze częściowo wolne wybory.	

DATA	WYDARZENIE
776r.	Pierwsze igrzyska olimpijskie
753r.	Legendarna data założenia Rzymu
509r.	Wygnanie króla – Rzym republiką
508r.	Reformy Klejstenesa – Ateny demokracją
490r.	Bitwa pod Maratonem – Miltiades pokonuje wojska perskie
338r.	Bitwa pod Cheroneą – Filip II Macedoński podporządkowuje Helladę
323r.	Śmierć Aleksandra Wielkiego
216r.	Bitwa pod Kannami – zwycięstwo Hannibala
146r.	Zdobycie i zburzenie Kartaginy. Zniszczenie Koryntu i podporządkowanie Grecji
73-70r.	Powstanie niewolników Spartakusa
44r.	Śmierć Juliusza Cezara
31r.	Bitwa pod Akcjum – zwycięstwo Oktawiana nad Markiem Antoniuszem i Kleopatrami
30r.	Śmierć Jezusa
313r.	Edykt mediolański Konstantyna Wlk. o tolerancji religijnej
330r.	Założenie Konstantynopola
375r.	Początek Wędrówki Ludów
392r.	Teodozjusz Wlk. ogłasza chrześcijaństwo religią panującą.
395r.	Podział cesarstwa na część zachodnią i wschodnią.
476r.	Upadek cesarstwa zachodniorzymskiego. Koniec starożytności
496r.	Chrzest Franków króla Chlodwiga
534r.	Spisanie Kodeksu Justyniana (Bizancjum)
622r.	Ucieczka Mahometa z Mekki do Medyny.
732r.	Bitwa pod Poitiers
800r.	Koronacja cesarska Karola Wielkiego
843r.	Traktat w Verdun. Rozpad państwa Karola Wielkiego
962r.	Koronacja cesarska Ottona I powstanie Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego
1000r.	Pielgrzymki Ottona III do Gniezna i Akwizgranu.
1054r.	Schizma wschodnia
1075r.	Dictatus pape – początek sporu o inwestyturę
1095r.	Synod w Clermont- wezwanie do krucjaty do Ziemi Świętej
1096-99r.	I krucjata. Zdobycie Jerozolimy.
1122r.	Konkordat wormacki
1206r.	Temudżyn zostaje Czyngis-chanem. Początek mongolskich podbojów.
1291r.	Upadek Akki ostatniej twierdzy krzyżowców
1346-50	Czarna śmierć w Europie
1415r.	Spalenie Jana Husa w Konstancji
1450r.	Wynalezienie druku przez Jana Gutenberga
1453r.	Zdobycie Konstantynopola przez Turków
1492r.	Upadek Grenady. Odkrycie Ameryki przez Krzysztofa Kolumba
1498r.	Vasco da Gama dociera drogą morską do Indii

1517r.	Wystąpienie Marcina Lutra w Wittenberdze. Początek reformacji
1519-22r.	Wyprawa Magellana dookoła świata
1534r.	Akt supremacji w Anglii. Powstanie kościoła anglikańskiego.
1545-63r.	Sobór w Trydencie
1555r.	Pokój religijny w Augsburgu.
1572r.	Noc św. Bartłomieja. Rzeź hugenotów w Paryżu.
1598r.	Edykt nantejski we Francji – tolerancja dla hugenotów
1649r.	Ścięcie króla Karola I Stuarta w Anglii
1688r.	Chwalebna Rewolucja i ostateczne obalenie Stuartów w Anglii.
1689r.	Bill of Rights – Anglia monarchia parlamentarna
1701r.	Elektor Brandenburski królem Prus
1776r.	Deklaracja niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki
1789r.	Zdobycie Bastylji. Symboliczny początek Rewolucji Francuskiej.
1798r.	Wyprawa Napoleona do Egiptu
1799r.	Zamach stanu Napoleona
1804.	Napoleon cesarzem Francuzów. Ogłoszenie Kodeksu Napoleona.
1805r.	Bitwa pod Austerlitz tzw. bitwa trzech cesarzy.
1812r.	Nieudana wyprawa Napoleona na Rosję
1815r.	Kłęska Napoleona pod Waterloo. Kongres Wiedeński
1823r.	Ogłoszenie doktryny Monroe'go w USA
1848r.	Początek Wiosny Ludów. Rewolucja Lutowa we Francji, rewolucje w Wiedniu i Berlinie.
1852r.	Powstanie II Cesarstwa we Francji z Napoleonem III na tronie
1853r.	Siłowe otwarcie Japonii przez amerykańską eskadrę Perry'ego
1853-56r.	Wojna krymska
1860r.	Wybór Abrahama Lincolna na prezydenta USA
1861r.	Powstanie Królestwa Włoch. Wybuch wojny secesyjnej.
1866r.	Wojna prusko-austriacka.
1867r.	Powstanie Austro-Węgier.
1868r.	Rewolucja Meiji w Japonii – obalenie szogunatu.
1871.	Powstanie Cesarstwa Niemieckiego (II Rzeszy)
1904r.	Sojusz brytyjsko-francuski tzw. Entente cordiale
1904-5r.	Wojna rosyjsko-japońska. Klęska floty bałtyckiej pod Cuszimą
1907r.	Powstanie Trójporozumienia (Anglia, Francja, Rosja)
1912-13r.	I wojna bałkańska
1913r.	II wojna bałkańska
1914r.	28 czerwca zamordowanie w Sarajewie arcyksięcia Ferdynanda. Lipiec – wybuch I wojny światowej
1915r.	Pierwsze użycie gazów bojowych w bitwie pod Ypres
1916r.	Bitwa pod Verdun. I użycie czołgów w bitwie pod Sommą.
1917r.	Rewolucja w Rosji. Przystąpienie USA do wojny
1918r.	Marzec – pokój brzeski Rosja bolszewicka wycofuje się z wojny.
1918r.	11 listopada – rozejm w Compiègne – koniec I wojny światowej
1919r.	28 czerwca – podpisanie traktatu wersalskiego

TRÓJPODZIAŁ WŁADZY					
USTAWODAWCZA		WYKONAWCZA		SĄDOWNICZA	
SEJM	SENAT	RADA MINISTRÓW	PREZYDENT	SĄDY	TRYBUNAŁY
<ul style="list-style-type: none"> - uchwała ustawy - posiada inicjatywę ustawodawczą - kontroluje organy władzy wykonawczej - wybiera i powołuje: - sędziów TK, - sędziów TS, - prezesa NBP - prezesa NIK - RPO 	<ul style="list-style-type: none"> - akceptuje, poprawia ustawy sejmowe, - posiada inicjatywę ustawodawczą - uczestniczy w powołaniu urzędników: - prezesa NIK - RPO - KRRiT - połączony z Sejmem tworzy Zgromadzenie Narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje ustawy, - wydaje rozporządzenia i uchwały, - przygotowuje i realizuje budżet państwa, - posiada inicjatywę ustawodawczą - odpowiada za bezpieczeństwo państwa, - zawiera umowy międzynarodowe, - kieruje administracją państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - powołuje premiera i ministrów, - jest zwierzchnikiem sił zbrojnych, - posiada inicjatywę ustawodawczą - podpisuje lub odmawia podpisania ustaw, - reprezentuje państwo za granicą, - powołuje sędziów, - nadaje obywatelstwo 	<ul style="list-style-type: none"> Sąd Najwyższy - najwyższa instancja sądownicza w Polsce. Prezesa SN powołuje prezydent RP na 6 letnią kadencję Sądy powszechne - rejonowe - okręgowe - apelacyjne <p>Sądy w Polsce są dwuinstancyjne tzn. od wyroku można się odwołać do wyższej instancji</p>	<ul style="list-style-type: none"> Trybunał Konstytucyjny – orzeka o zgodności ustaw z polską konstytucją Składa się z 15 sędziów wybranych przez Sejm Trybunał Stanu – orzeka o odpowiedzialności konstytucyjnej osób sprawujących najwyższe stanowiska państwowe Sędziowie wybierani są przez Sejm
INSTYTUCJA		SEJM RP		SENAT RP	
CZYNNE PRAWO WYBORCZE		18 LAT		18 LAT	
BIERNE PRAWO WYBORCZE		21 LAT		30 LAT	
KADENCJA		4 LATA		Powiązana z kadencją Sejmu	
				PREZYDENT RP	
				18 LAT	
				35 LAT	
				5 LAT	

Grupa społeczna – zbiór co najmniej trzech osób (w niektórych ujęciach dwóch), powiązanych więziami społecznymi (relacje psychiczne) lub stosunkami społecznymi.

Rodzaje grup społecznych

a/ ze względu na typ struktury społecznej (wielkość)

- **małe**: rodzina, krąg rówieśniczy.

- **duże**: naród, grupa wyznaniowa, zbiorowość regionalna,

b/ ze względu na typ więzi społecznej

- **pierwotne**: istnieją więzi oparte na kontaktach osobistych i podstawach emocjonalnych np. rodzina lub grupa przyjaciół

- **wtórne**: mają charakter bezosobowy. Przynależność do nich jest wynikiem dobrowolnego wyboru np. partie polityczne,

c/ ze względu na stopień sformalizowania

- **formalne**: posiadają ściśle określone struktury, cel, zakres działania. Funkcjonują w oparciu o zasady prawne np.

wojsko, policja, partie, związki zawodowe, szkoły.

- **nieformalne**: powstają spontanicznie, a więzi między członkami oparte są na zwyczaju. Nie mają formalnie

wytyczonych zadań np. krąg towarzyski, koło zainteresowań.

d/ ze względu na sposób uzyskiwania członkostwa (kryteria przyjęć)

- **ekskluzywne** (zamknięte): istnieją ściśle określone kryteria przyjęcia nowych członków, np. pochodzenie, stan majątkowy np. kluby biznesmenów.

- **inkluzywne** (otwarte): to grupy dostępne, w których kryteria są mniej istotne PTTK.

IDEOLOGIE I DOKTRYNY POLITYCZNE		
KONSERWATYZM	LIBERALIZM	CHADECJA
<ul style="list-style-type: none"> - Utrzymanie dotychczasowego porządku społecznego - Zmiany powinny nastąpić na drodze ewolucji; gwałtowne reformy są niebezpieczne; możliwe są tylko ostrożne i cząstkowe reformy - tradycja – rodzina – religia 	<ul style="list-style-type: none"> - Swobody jednostki ograniczać może tylko wolność drugiego człowieka (wolność innych ludzi) - Wolność słowa – gwarant chroniący przed nadużyciami władzy - Państwo minimalne – silne, praworządne, ale ograniczone w swych prawach do pilnowania porządku i spokoju obywateli 	<ul style="list-style-type: none"> - Chrześcijańska etyka - Rodzina jako fundament wszelkich działań i nośnik wartości - Społeczeństwo powinno kierować się harmonią, współpracą - Solidaryzm – grupy społeczne i jednostki powinny sobie pomagać
SOCJALDEMOKRACJA	KOMUNIZM	NACJONALIZM
<ul style="list-style-type: none"> - Równość, sprawiedliwość społeczna - Główną przyczyną nierówności jest brak sprawiedliwości, a nie wady samego człowieka - Państwo opiekuńcze – nierówności mogą być usuwane stopniowo, dzięki wprowadzaniu reform społecznych - Duży nacisk na prawa socjalne – np. prawo do godziwego wynagrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> - Bezklasowy ustrój społeczny - absolutna równość wszystkich ludzi - Własność prywatna zastąpiona własnością kolektywną - Społeczna własność środków produkcji - Teoria dyktatury proletariatu 	<ul style="list-style-type: none"> - Tradycja, język, kultura narodowa - Idea państwa narodowego - Idea solidaryzmu państwowego – silna więź emocjonalna ze wspólnotą narodową - Egoizm narodowy – interesy danego narodu są nadrzędne w stosunku do wszystkich innych celów - Lojalność wobec swego narodu

MNIEJSZOŚCI	
NARODOWA	ETNICZNA
<ul style="list-style-type: none"> - jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej; - w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją; - dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji; <p>ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;</p> <ul style="list-style-type: none"> - jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat; - utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie. 	<ul style="list-style-type: none"> - nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.
Mamy mniejszość białoruską, czeską, litewską, niemiecką (jedyna reprezentowana w Sejmie RP), ormiańską, rosyjską, słowacką, ukraińską i żydowską.	mniejszość karaimska, łemkowska, romska i tatarska.
ORGANY KONTROLI I OCHRONY PAŃSTWA	
PROKURATURA	Zajmuje się ściganiem przestępstw, prokurator przedstawia akt oskarżenia przed sądem
NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI	Kontroluje działalność instytucji państwowych i samorządowych
RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH	Stoi na straży praw i wolności obywateli
RZECZNIK PRAW DZIECKA	Działa na rzecz ochrony praw dzieci
KRAJOWA RADA RADIOFONII I TELEWIZJI (KRRIT)	Ochrona wolności słowa, prawa do informacji, przyznaje koncesje na nadawanie programów telewizyjnych i radiowych

TERMINY

Wiec - Masowe zgromadzenie ludności w celu przedyskutowania aktualnych wydarzeń politycznych.

Demonstracja lub **manifestacja** - wystąpienie zbiorowe, zgromadzenie (zwykle pochód), mające na celu wyrażenie protestującej przeciw czemuś opinii publicznej.

Referendum - forma głosowania o charakterze powszechnym, najbliższe ideałowi demokracji bezpośredniej, w której udział mogą brać wszyscy obywatele uprawnieni do głosowania (tj. mający czynne prawo wyborcze). W czasie referendum obywatele całego państwa lub jego części wyrażają swoją opinię w kwestii poddawanej głosowaniu.

Rasizm - To teoria głosząca, że wartość człowieka zależy od jego rasy.

Szowinizm - To postawa bezkrytycznego stosunku do własnego narodu, połączona z wrogością i brakiem tolerancji wobec innych narodów.

Ksenofobia - jest postawą charakteryzującą się niechęcią i wrogością wobec innych narodów, religii.

Patriotyzm - jest to postawa poszanowania i umiłowania ojczyzny, rzetelnego wypełniania podstawowych obowiązków, które konstytucja nakłada na każdego obywatela.

Kosmopolityzm - obywatel świata, to postawa społeczno-polityczna, która opiera się na założeniu, że ojczyzną człowieka jest cały świat.

Antysemityzm - To postawa niechęci i wrogości wobec Żydów i osób pochodzenia żydowskiego, prześladowania i dyskryminacja Żydów jako grupy wyznaniowej, etnicznej lub rasowej oraz poglądy uzasadniające takie działania.

Socjalizacja - Proces przekazywania innym pokoleniom dorobku kulturowego oraz systemu wartości, norm, wzorców zachowań obowiązujących w danym społeczeństwie (co przyczynia się do rozwoju społecznego człowieka, kształtowania jego osobowości, oraz umiejętności niezbędnych dorosłej osobie).

Pluralizm polityczny - jedna z zasad funkcjonowania parlamentarnych systemów partyjnych, polegająca na istnieniu dwóch lub więcej partii politycznych reprezentujących różne programy i orientacje.

Deficyt budżetowy - Termin techniczny oznaczający różnicę między przychodami rządu a jego wydatkami.

Inflacja - Nadmiar pieniędzy na rynku

Ekonomia - Nauka badająca prawa rządzące produkcją i podziałem dóbr

Kapitalizm - System ekonomiczny, w którym narzędzia produkcji i surowce należą do osób prywatnych. Pracują dla nich robotnicy najemni

Monopol - Wyłączne prawo do produkcji lub handlu w jakiejś dziedzinie, przysługujące jednej osobie, określonej grupie osób albo państwu

Konkurencja - Współbieganie się jednostek gospodarczych o rynki zbytu, zakupu surowców i siły roboczej oraz potrzebne dobra konsumpcyjne

Wolny rynek - Mechanizm umożliwiający kontakt producentów z konsumentami bez ingerencji państwa.

Własność - Wyłączne prawo władania, korzystania i rozporządzania rzeczą.

Produkcja - Wytwarzanie dóbr (towarów i usług) dla zaspokojenia ludzkich potrzeb

Konsumpcja - Zużywanie dóbr i usług w celu bezpośredniego zaspokojenia swoich potrzeb.

Emigracja - Dobrowolne opuszczenie ojczystego kraju na stałe lub na dłuższy okres czasu.

Imigracja - Napływ ludności obcej osiedlającej się na stałe w kraju.

Związek zawodowy - Organizacja skupiająca pracowników, dbająca o ich prawa.

Strajk - Zaprzestanie pracy przez określony czas.